

ԵՐԿԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Հ. Կ. ԽԱԶԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

1918 ՆՈՅ. 18—1920 ԴԵԿՏ. 31

Կ. ՊՈԼԻՍ

1921

Պրիւսիական Հ. Կ. Խազի Կեդր. ՎարձուԹեան

614-88

Հ-24

31 MAY 2013

$$\begin{array}{r} 370 \\ \hline 2380 - 56 \end{array}$$

614.88 yr
2-24

ՀԱՅԷԶ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
* Ս.Ս.Տ.Ր.Ա. ՓԵՐՈՒՇԱՆԻ ԲԻՈԼՈԳԻԿԱ *
7/1-1922
ՓԵՐՈՒՇԱՆԻ, ՄԱՍՆԻԿԻՆԻ
* Ս.Ս.Տ.Ր.Ա. ԶԱՆԻՄԱՆԻ ԱՆՎԱՆ *

20 JUL 2018

$$\begin{array}{r} 1004 \\ 15492 \end{array}$$

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ
ԳՆԱԿԱԶՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԵՐԿԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Հ. Կ. ԽԱՋԻ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

1918 ՆՈՅ. 18 — 1920 ԴԵԿՏ. 31

Զինադադարէն ետքը, պատերազմին բացած աւերները՝ առաւելաւ լազոյն չափով կը ճնշէին հայ ժողովուրդը, որովհետեւ Աղգին ենթարկուած աննախընթաց աղէտներէն և զանգուածային չարքերէն վերապրող բեկորները՝ գունդ-գունդ կը խուժէին դէպի բնավայր ու Պոլիս: Կը ստեղծուէր անօրինակ կացութիւն մը: Անոնց բազմատեսակ ցաւերը ամօքելու հսկայ պահանջքը՝ անհրաժեշտութիւն մը կը դառնար, Պոլիս թէ Գաւառները: Ամէն կողմ կը կազմուէին մարմիններ՝ այդ պահանջքը լրացնելու սահմանուած: Կ. Խաչի ոգին մարմնաւորող կազմակերպուածութիւն մը պէտք կը զգացուէր գերազանցօրէն, որովհետեւ տարագրեալներու և որբերու մէջ գտնուող հիւանդները և վիրաւորները դարմանի կը կարօտէին: Այսպէս մարմին կ'առնէ Հ. Կ. Խաչը՝ հետեւեալ կերպով.

Խումբ մը ազգայիններ, որոնք Զինադադարի սկիզբը հիմնած էին Հայկական Լիկը, լսելով խումբ մը Տիկիներու և Օրիորդներու Հ. Կ. Խաչ մը հիմնելու նպատակը, կը հրաւիրեն ժողով մը, ուր սկզբունքով կ'ընդունուի Հ. Կ. Խաչի անհրաժեշտութիւնը, և Տիկիներուն պատրաստած ծրագիրը կը յանձնուի յատուկ Մասնախումբի մը, որպէսզի ամբողջական Ծրագիր-կանոնագիր մը կազմէ և բերէ երկրորդ Լիգէ. ժողովի մը:

Այս Մասնախումբը կարճ ժամանակուան մէջ կառարկելով այդ գործը, կը ներկայացնէ զայն 1918 Նոյ. 18ին՝ Բ. Լիգէ. ժողովին, ուր թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ ետքը, միաձայնութեամբ առժամայէս կ'ընդունուի մշակուած Ծրագիր-կանոնագիրը: Այդ նիստին մէջ կ'ընտրուին Լիգէ. ժողովի Լ. Դիւանը և Լ. Կեդր. Վարչութիւնը՝ հետեւեալ կերպով.

ԿԵԴՐ. ՄԱՅՐ ԴԻԻԱՆ

Տիար Տֆր. Վանրամ Թորգոմեան	Ա. Ասեմայես
Տիկին Զարուհի Պանի	Բ. »
» Զապէլ Ալեանաւ	Ա. Ասեմայիւր
Տիար Արամ Թորգոմեան	Բ. »

Կ Ե Դ Ր. Վ Ա Ր Զ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

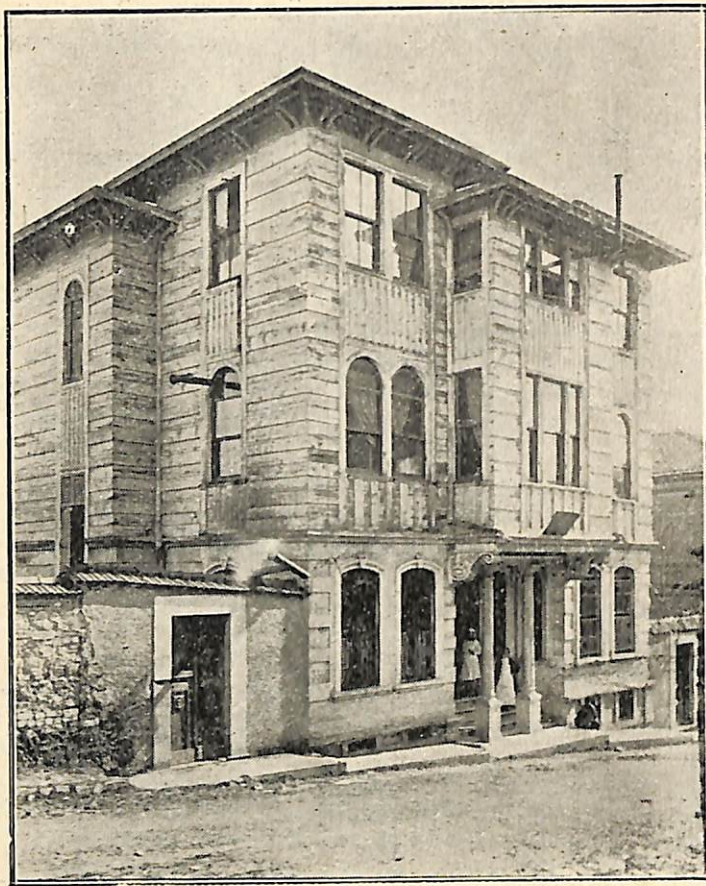
Տիկին Մարի Սքամպուլեան	Ա. Ասեմայես
Տիար Սապ Սեւեան	Բ. »
Տիկին Զարուհի Գալեմբարեան	Ա. Ասեմայիւր
» Արափի Ասեմեան	Բ. »
Տիար Թազուր Սուփասեան	Դանձայես
» Առաքել Զաքեան	Համարակալ
Տիկին Արուսեակ Բարսեղեան	Անդամներ
» Աղանի Նիկողոսեան	
» Աստիգէ Սերվիլէն	
» Սիրանոյ Ֆրէնկեան	
Օրիորդ Մաքրունի Ագարեան	
Տիար Աւետիս Կիւլպէնկ	
» Լեւոն Տէմիրճիպաւեան	
» Պողոս Մըսըրլը	

Դիւանի բնարութիւնը կը կատարուի վերոյիշեալ կերպով: Վարչութեան առաջին նիստը տեղի կ'ունենայ 26 Նոյ. 1918ին: Նոյն տարւոյն 22 Դեկտ. թուակիր պաշտօնագիրով՝ Հ. Կ. Խաչի կազմակերպութիւնը կը ծանուցուի Ազգ. Կեդր. Վարչութեան, որ զայն կը ճանչնայ իբր հանրագումար հաստատութիւն:

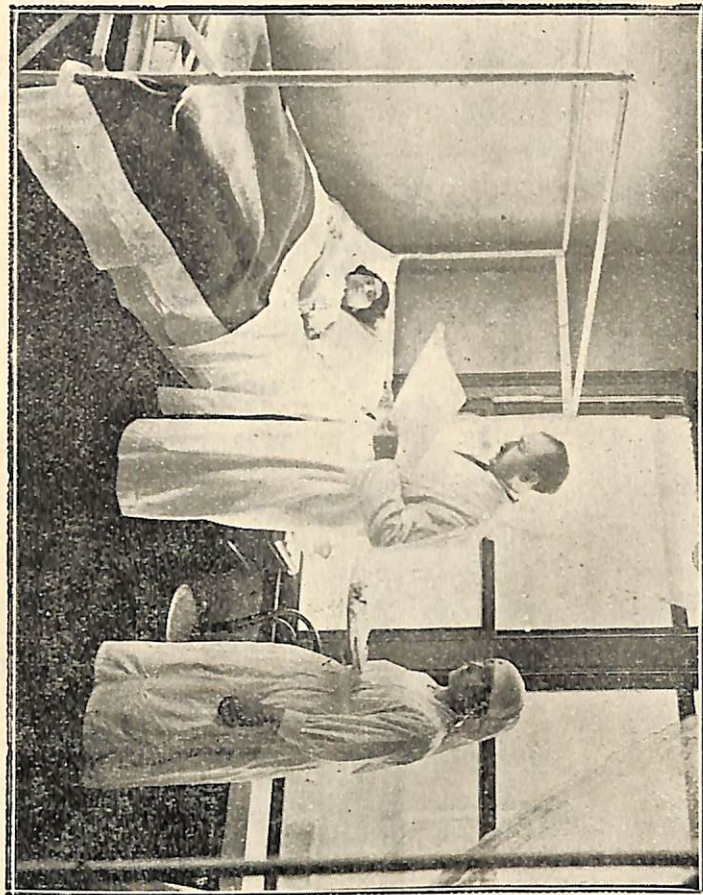
Բ. Վ Ա Ր Զ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պոլիս թէ գաւառներու մէջ կազմուող Մասնաճիւղերը՝ հետզհետէ վաւերացուելով Կեդրոնէն, կը սկսին գործունէութեան, հետապնդելով Հ. Կ. Խաչի նպատակը:

Հ. Կ. Խաչը, իր կազմութեան առաջին օրէն՝ մասհոգութեան առարկայ կ'ընէ հայ արկածեալներու առողջապահութեան գործը: Ազգ. Պատրիարքարանը՝ 13 Դեկտ. 1918 թուակիր պաշտօնագիրով Հ. Կ. Խաչին կը յանձնէ 14 տարեկանէն վեր որբուհիներու և 5 տարեկանէն վար մանուկներու խնամածութիւնը, ինչ որ Տարագրելոցի և Որբանոցի գործունէութենէն դուրս էր այն ատեն: Կազմակերպութեան այս շրջանին՝ Տարագրելոց, Որբանոց և Հ. Կ. Խաչի Մարմինները ձուլուելով՝ միակ մարմին մը կազմելու առաջարկ կը բերուի Ազգ. Վարչութեան կողմէ, որուն համար մասնաւոր նիստ մը տեղի կ'ունենայ: Հ. Կ. Խաչի Կեդր. Վարչութիւնը իր զիւրք ճշգրեւն համար 1919 Յնվր. 31ին կը գումարէ բացառիկ լինդհ. Ժողով, ուր քուէի մեծամասնութիւնով կ'որոշուի առաջարկել՝ որ կազմուելիք Մարմինը «Հ. Կ. Խաչ» անունը կրէ, հակառակ պարագային՝ Հ. Կ. Խաչը կը պահէ իր անունը՝ իբր ուրոյն և անկախ մարմին, ազգ. նման մարմիններու հետ համերաշխօրէն աշխատելու առաջադրութիւնով:

Հ. Կ. ԽԱԶԻ ՇԻՇԼԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԻ ՀԻԻԱՆԴԱՆՈՑԸ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԻՍՏԵՐՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԼ ԿՈՄԻՏԵ

Այս պայմաններով ներկայացուած առաջարկը անպատասխանի մնալուն, Հ. Կ. խաչք իր զործունեութիւնը կը շարունակէ:

1919 Տարեշրջանի Մարտ 3ի էնդէ. Ժողովին մէջ՝ Կեդր. վարչութեան անդամ կ'ընտրուին.

Տիար Սեփան Գարաբեան	Ա. Ասեմապետ
Տիկին Մարի Սքամպուլեան	Բ. »
» Զարուհի Գալէմբարեան	Ա. Ասեմադպիր
Տիար Տֆր. Բարսեղ Տինանեան	Բ. »
» Թազուր Սուփասեան	Դանձապետ
» Արիս Իննիսեան	Համարակալ
Տիկին Արուսեակ Բարսեղեան	} Անդամներ
» Ասիկէ Կիւմիւշեան	
» Պերնուհի Գույումեան փառա	
Տիար Տֆր. Աւեսիս Նազգաւեան	
» Տֆր. Կարապետ Եաղուպ	
» Տֆր. Տիրան Գափամանի	
» Առաքել Զաքեան	
» Հմայեակ Խոսրովեան	
» Պերն Բէրէսթեան	
» Պենոն Տէյիւմէնեան	

Գ. Վ Ա Ր Զ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բ. Կեդր. վարչութիւնը՝ 1 Նոյ. 920 — 2 Ենվ. 921 տեւող Կեդր. էնդէ. Ժողովի 4 նիստերուն ներկայացուց 1918 Նոյ. 18էն — 1920 Դեկտ. 31 Շրջանի Տեղեկագիրը: Մայր-Դիւանի և Կեդր. վարչութեան շրջանը լրացած բլլալով՝ այդ նիստերուն մէջ ընտրուեցան նոր կազմերը, հետեւեալ կերպով.

Կ Ե Դ Ր. Մ Ա Յ Ր Դ Ի Ի Ա Ն

Տիար Տֆր. Վահրամ Թորգոմեան	Ա. Ասեմապետ
Տիկին Ազանի Նիկողոսեան	Բ. »
Օր. վարդիթեր Զունեան	Ա. Ասեմադպիր
Տիար Տֆր. Յովհաննէս Արքեան	Բ. »

Կ Ե Դ Ր. Վ Ա Ր Զ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Տիկին Ասիկէ Կիւմիւշեան
» Դոնար Մազլըմեան
» Զարուհի Պահրի
» Համոյե Յակոբեան
» Մարի Սքամպուլեան

Տիար Տֆր. Արմենակ Բարսեղեան
 » » Աւեսիս Նազգաւեան
 » » Կարապետ Եաղուպ
 » » Տիրան Դավիթմանյի
 » Առաքիլ Զաւրեան
 » Դաւենիկ Ինճիւնեան
 » Թազուր Սուֆիասեան
 » Լեւոն Թօ խալեան
 » Յովնաննէս Ամասունցի
 » Յովսէփ Էֆեան

որոնցմէ Տիկին Մաղլըմեան, Տքթ. Գափամաճի, Տքթ. Նազգաւեան, Տիար Թօփաւեան, Տիար Ամատունի հրաժարելով՝ անոնց փոխան ընտրուեցան Տիար Ստեփան Գարսեան, Տիար Հրանդ Փափաւեան, Տքթ. Անտրէ Վահրամ, Տքթ. Միսաքեան:

Դիւանը կը կազմեն.

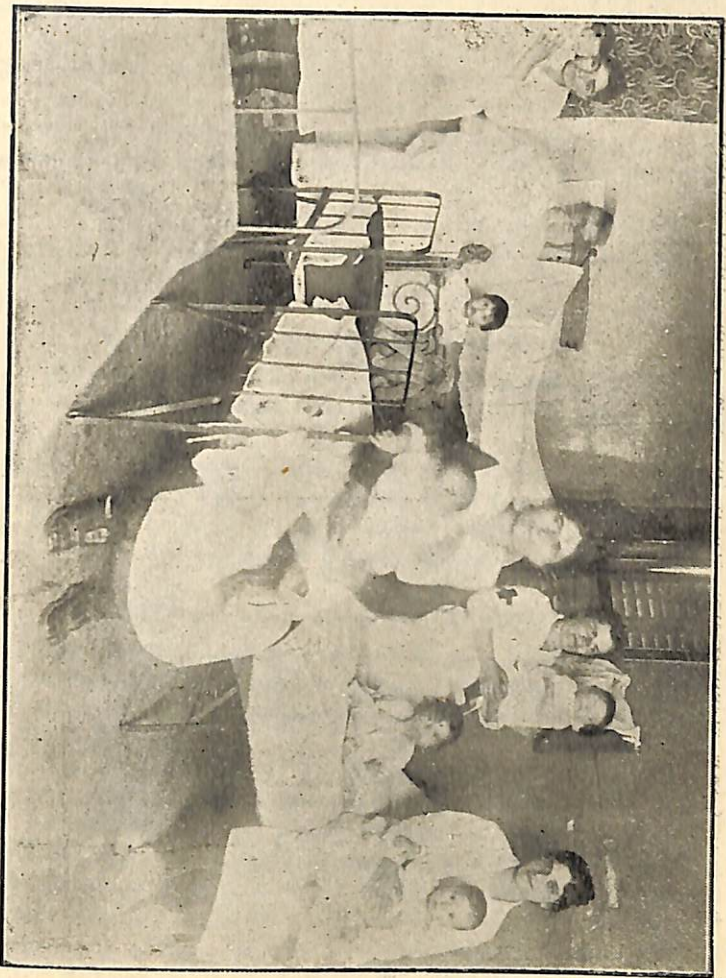
Տիար Ստեփան Գարսեան	Ա. Ասեմապետ
Տիկին Մարի Սրամպուլեան	Բ. »
» Զարուհի Պանի	Ա. Ասեմապետ
Տիար Տֆր. Արմենակ Բարսեղեան	Բ. »
» Թազուր Սուֆիասեան	Դամասեան

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՕՏԱՐ ԵՐԶԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԶԵՏ

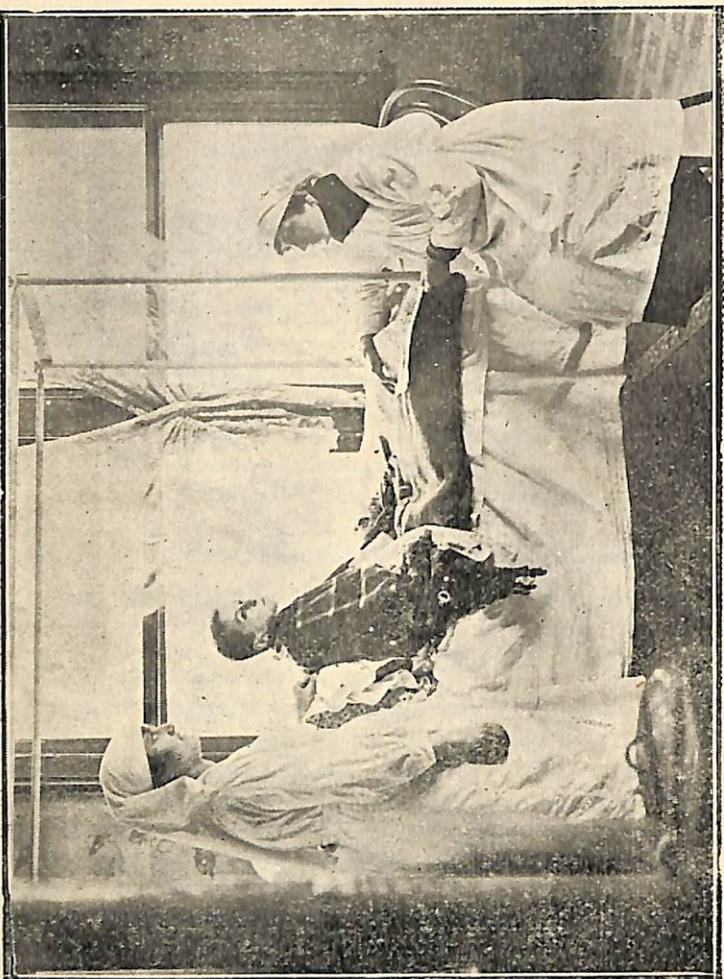
Վարչութիւնը ջանագիրը բլլալով սերտ կապ ու յարաբերութիւն հաստատել Համաձայնական Իշխանութիւններու և օտար բարենպաստակ հաստատութիւններու հետ, կը յաջողի անոնց օժանդակութիւնը վայելել:

Ա.— Ժընէվի Միջազգ. Կ. Խաչը՝ իր գործունէութեան անցուղարձերուն և օրակարգին տեղեակ բրած է Հ. Կ. Խաչը, զրկելով շրջաբերականներէ Այսպէս, հարցում ուղղած է՝ Աւելուծա, Մարիա Ֆեօտա ըրվա և Շօնքէն կայսրուհիներու երեք շփոտներուն, ինչպէս նաեւ Նայթինկէլ պատուանշանին գործածութեան եղանակին մասին, որոնց շուրջը հարկ եղած ուսումնասիրութիւնները ընելէ ետքը, Վարչութիւնս փութացած է իր կարծիքը հաղորդել Միջազգ. Կ. Խաչին: Յունիս 14 թուակիր շրջաբերականով՝ տեղեկացուցած է Հ. Կ. Խաչին՝ Միջ. Կ. Խաչի Ժ. Համաժողովին՝ 1921 Մարտ 30ին յետաձգուած բլլալը, և հրաւիրած այդ թուականին ներկայացնել Հ. Կ. Խաչի գործունէութեան տեղեկագիրը:

Միջազգ. Կ. Խաչի կողմէ վաւերացուելու մասին Վարչութիւնս սպասող եղած է Հայաստանի Կ. Խաչին վաւերացուելուն, անոր կապուելու համար Միջազգ. Կ. Խաչի կողմէ՝ հրաւեր եղած է արդէն Հայաստանի Կ. Խաչին, պաշտօնական ձեւակերպութիւնները լրացնելով՝ ներկայանալ Մարտի Խորհրդաժողովին, վաւերացուելու համար:

2. Կ. ԽԱՓԻ ԲԵՐԱՅԻ ՍՈՍՆԱՃԻՐԻ ՍԱՆՎԱՆՈՑ-ԴԱՐՍԱՆԱՏԱՆ ԱՆԿ ՍՐԱՇԷ

ՆՇՐԱՍ Կ ԴՆԴՑՈՒՆԻՐԻՎԻՅ ՎՆԿԻՔՈՒՆՈՒՄ ԿԴՆԻՅ ԿՏՈՒ Կ. Ն

Բ.— Ֆրանս. Կ. խաչք 2000 անկողինի կազմած նուիրած է Հ. Կ. խաչին, որ զանաւ բաժնած է իր հաստատութիւններուն:

Գ.— Միջազգ. Կ. խաչի Արեւելքի ներկայացուցիչ Պ. Շապաւն տը Լաբալիս՝ կ'ապահովէ Պուլկարահայ Կ. խաչի Շարժուն Հիւանդանոցին ձրիապէս Պոլսէն Տրապիզոն փոխադրութիւնը:

Դ.— Կեդր. վարչութեան հրաւերին վրայ, Ամերիկ. նպաստամատոյցի ներկայացուցիչներ կ'այցելեն պարբերաբար Հ. Կ. խաչի հաստատութիւնները, և իրենց գնահատութիւնը դործնականապէս կ'արտայայտեն, ապահովելով Հ. Կ. խաչին՝ ամսական 500 ոսկիի նպաստ մը, 1919 Յուլիսէն սկսելով, ինչպէս նաեւ տրամադրելով հաղաբաւոր ոսկի արժէքով նիւթեղէններ:

Ե.— Անգլ. Իշխանութիւնը, Հ. Կ. խաչին ալապէս օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած է, անոր տրամադրութեան տակ զնելով, զանազան թաղերու մէջ, պէտք եղած շէնքերը:

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒ ՇԵՏ

Յարաբերութիւն մշակուած է նաեւ արտասահման գտնուող Հ. Կ. խաչերէ հետեւեալներուն հետ.— Պուլկարիայի, Պօսթընի, Նիւ Հօպօքքի, Լօղանի Հ. Կ. խաչեր:

Վեներախաւորներու վարմանումին համար՝ ամէն կողմէ neo-salvarsarի մեծ պահանջք և խնդրանք բլլալուն, Կեդր. վարչութեան դիմումին վրայ, Լօղանի Հ. Կ. խաչք այդ գեղէն զրկած է 290 տուփ:

Լօղանի Հ. Կ. խաչք զրկած է նաեւ 500 ֆր.ի նուէր մը:

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կ. ԽԱՅԻՆ ՇԵՏ

Վարչութիւնն Հայաստանի մէջ տիրող համաճարակին առիթով, 1919ի Տարեշրջանին, 500 ոսկիի գեղ զրկած է Հայկական Կառավարութեան, որուն Արտաքին Գործերու նախարարութիւնէն ստացած է շնորհակալութեան գիր մը:

Հայաստանի Կ. խաչք իր չերմագին ողջոյնները զրկելով Պոլսի Կ. խաչին, Կը զգացնէր «բնիկ»ի մեծ կարօտութիւն ունենալը՝ հայ բանակին և ժողովուրդին համար, բեւով. «Այժմ մենք չերկից աւելի ենք կոտորւում» քան թէ քաղցից: Կեդրոնն անմիջապէս մեծաքանակ «բնիկ» փութացուց Հայաստանի Դիւ. ներկայացուցիչ Պ. Թաշթաճեանի միջոցով, Կեդրոնն կոչ բրած բլլալով նաեւ Իզմիրի Մանուկեանի Հայաստան գեղ զրկելու, ան զօհացում տուած է այդ առաջարկին:

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը՝ 27 Յնվ. 1920 թուակիր պաշտօնագիրով կ'առաջարկէր Հ. Կ. խաչին՝ ստանձնել Ազգ. Հիւանդանոցի վար-

չութիւնը, Ե. Յրդուածէ բաղկացած համաձայնագրի մը համեմատ
երկար բանակցութիւններէ ետքը, Հ. Կ. Խաչը ստանձնեց Աղգ. Հիւան-
դանոցի վարչութիւնը կազմելով 9 անդամ բաղկացած Հոգաբարձու-
թիւն մը, որուն հետ իր ետք պատուիրակներով գումարուած նիւտերուն
մէջ մշակուեցան ըստ իրարեւելիքի ծրագրեր, որոնց մէկ մասը արդէն
գործադրութեան դրուած է, Հիւանդանոցը փրկելով իր անխախտութիւն
վիճակէն: Վերակազմութեան այդ աշխատանքը, հակառակ դժուարու-
թիւններու և խոչընդոտներու, կը շարունակուի տակաւին, և յուսալի է
որ շատ չանցած, միջոցներու ներած չափով, Հիւանդանոցը սխտի տիրա-
նայ փափաքելի դիրքի մը: Հ. Կ. Խաչը յաջողած է Հիւանդանոց փու-
թացնել 7300 սակի արժէքով նուէրներ և դրամ:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՇԻՒԱՆԴԱՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ուրախալի է յայտնել որ՝ թէ՛ Հայ Բժշկական Մարմինը ընդ-
հանրապէս, և թէ՛ Հայ Բժշկական Միութիւնը, սիրայօժար արամադրած
են իրենց ծառայութիւնը Հ. Կ. Խաչին, այնպէս որ Մասնաճիւղերու
բոլոր հաստատութիւնները, Պոլիս թէ գաւառները, կը վայելեն կանո-
նաւոր աշխատակցութիւնը հայ բժիշկներու:

Հիւանդանոցային թէ՛ Որբանոցային աղգ. բոլոր հաստատութիւններուն
մէջ՝ հիւանդապահութիւններու զգալի պակասը նկատուելով, վար-
չութիւնն կազմակերպեց յաջորդաբար Հիւանդապահութեան 2 Դասըն-
թացքներ, որոնց առաջինին՝ 17 և երկրորդին՝ 18 թեկնածուներ մասնակ-
ցեցան: Հայ Բժշկական Միութիւնը ազնուարար յանձնառու եղաւ իր
թանկագին աջակցութիւնը նուիրելու այս ձեռնարկին, նշանակելով
գասախօս բժիշկները, 13 նիւթերու համար: Այդ թեկնածուները կանո-
նաւորապէս Դասընթացքին հետեւելէ ետքը, քննութիւն անցուցին, և
արդիւնքին համաձայն ստացան վկայական և յատկացուեցան պաշտօն-
ներու՝ իրենց կարօտ եղող հաստատութիւններու մէջ:

ԴԵՂԱՐԱՆ

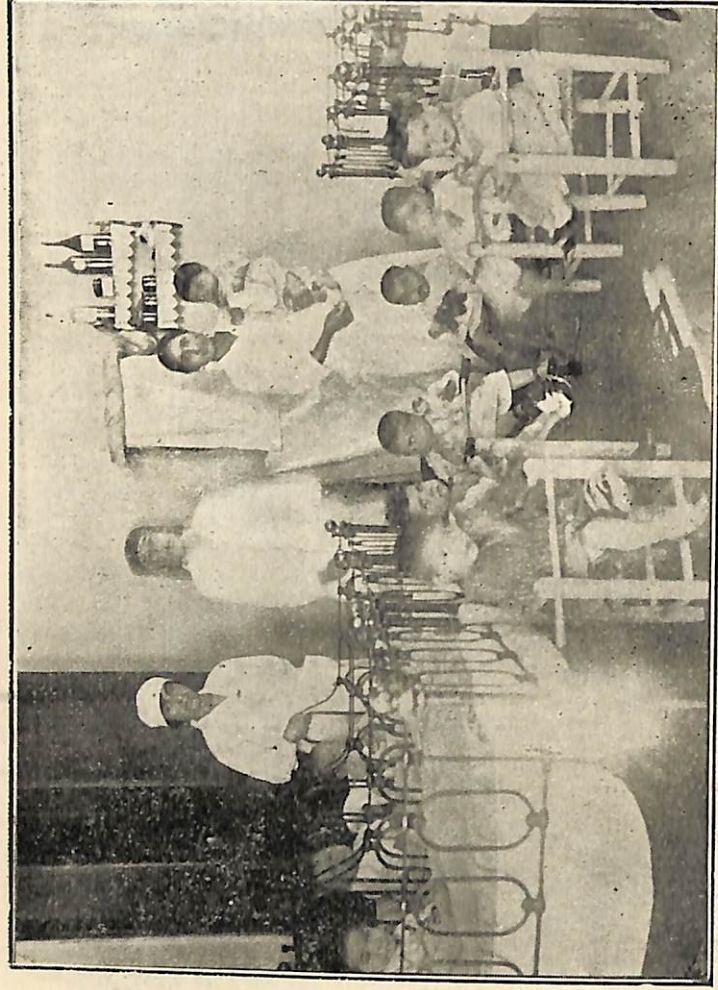
Կարճ ժամանակի ընթացքին իր գտած ընդունելութիւնէն քաջա-
լերուած, Հ. Կ. Խաչը, իր կազմուելէն քիչ ետքը՝ կը յաջողի երեւան
բերել իբր կենսական պէտք մը շեշտուող հաստատութիւն մը, իր
Դեղարանը, որ կը կազմուի գեղադործներու և գեղորէի վաճառական-
ներու նուէրներու մթերքովը:

Դեղարանը կը հայթայթէ յաջորդաբար կազմուող Մասնաճիւղե-
րու, ինչպէս նաեւ Դպրաթիւայի Տարադր. Կայանի հիւանդներուն դեղերը:
Ներգաղթի ամէնէն հրատապ շրջանին, Հ. Կ. Խաչի Դեղարանը մատու-
ցած է անգնահատելի ծառայութիւն:

Դեղարանէն բաւականաչափ գեղ դրկուած են՝ Հայաստան, Կովկաս,

ՀԱՅ
ԲԺՇԿ

Հ. Կ. ԽԱՅՐԻ ԲԵՐԱՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԻ ՄԱՆԿԱՆՈՑ-ԴԱՐԱՆԱՏԱՆ ՄԷԿ ՍՐԱՆԸ

ՃԱՊՈՆԻՅԱ ԿԷՆ ԳՈՏՈՂԱԴԱՐԱՆ-ՑԱԳՈՒԴՈՒ ԳՆԱԿԱԳՈՒՈՒ ԿՈՆԳՐԵՍՍ ԿԵՐԱՎ Կ. Զ

Ատա-Բաղար, Լսկի-Շէհեր, Սէօլէօղ, Պօլու, Ատանա, Հալէպ, Ռօտօսթօ, Տարսոն, Զէյթուն, Պարտիզակի Ամերիկ. Որբանոցը, Տարսոնի Հ. Կ. Խաչի Մանածիւղի Հիւանդանոցը, Դեղարանին մէջ խնամուած են 2000է աւելի թեթեւ հիւանդներ: 1919ին պատրաստուած են 3445 դեղագիրներ, իսկ 1920ին 5555, որով ընդամենը 9000 դեղագիրներ՝ վկայուած էքսպորտէրու, Ազգ. Խնամատարութեան յանձնարարուած տարագիրներու, Հայաստանի մեկնող զինուորներու, Որբանոցներու, եւլն:

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻԱՅԻ

Կիլիկիան վերջին աղէտին պահուն, Հաճընի Մանածիւղին կողմէ 24 փետր. թուակիր օգնութեան կոչին պատասխանելով, Վարչութիւնս անմիջապէս 1500 ոսկի փութացուցած է Ատանա, բաժնուելու համար Կիլիկիայի Մանածիւղերուն միջոցով՝ Ատանայի, Հաճընի, Տէօրթ-Եօլի, Տարսոնի մէջ՝ արկածեալներուն:

ԾՐԱԳԻՐ-ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Հնդհ. Ժողովին մէջ, 1919 Հոկտ. 12ին, որոշուեցաւ Ծրագիր-Կանոնագիրը վերաքննել մասնաւոր Յանձնախումբի մը միջոցով, և այդ վերաքննուած Կանոնագիրին բազմազրուած օրինակները ղրկել Մանածիւղերուն՝ անոնց ղիտողութիւնը ստացուելու համար: Այդ որոշումին համեմատ, վերաքննուած ու բազմազրուած Կանոնագիրները ղրկուեցան բոլոր Մանածիւղերուն: Յանձնախումբը ստացուած ղիտողութիւնները նկատի ունենալով և կատարելով վերջնական խմբագրութիւնը Ծրագիր-Կանոնագիրին, զայն ներկայացուց Կեդր. Վարչութեան, որ ենթարկեց Հնդհ. Ժողովի վաւերացումին:

ՀԱՍՈՅԹԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Հ. Կ. Խաչի հասոյթի աղբիւրները կը կազմեն՝ անդամավճարներ, նուիրատուութիւններ՝ զբամական և նիւթեղէն, քօքառաթի, նուիրատուութիւն, Օրացոյցի և նկարներու վաճառումէ գոյացած գումարներ, հանդէսի և թատրոնի արգիւնքներ, Դրամական նուիրատուութիւնները կ'երեւան՝ Կեդրոնի և Մանածիւղերու հաշիւներուն մէջ:

Ա.— ՀԱՆԴԵՍ.— Հ. Կ. Խաչի Կեդր. Վարչութիւնը՝ 1919 և 1920 երկու տարեշրջաններու ընթացքին, Բերայի Մանածիւղին գործակցութիւնովը սարքած է Թէյ-նուագահանդէսներ, որոնց առաջինին հասոյթը եղած է 5000 ոսկի, իսկ երկրորդինը 5300 ոսկի: Այդ հանդէսներուն առաջինին իր հովանաւորութիւնը շնորհած է Զօր. Ֆրանշէ Տէքըրէ. իսկ երկրորդին՝ Հելլենական Բարձր Քօմիտէի Պ. Փանելօբուլօ: Հ. Կ. Խաչի բոլոր Մանածիւղերն ալ, իրենց կարգին, կ'ունենան իրենց տարեկան հանդէսները, որոնց ամէն մէկը, իր գտած ջերմ ընդունելութիւնով, ապացոյցը

տուած է այն մեծ համակրութեան, զոր կը վայելէ Հ. Կ. Խաչք՝ հասարակութեան բոլոր խաւերուն մէջ անխորի:

Բ.— ՕՐԱՅՈՑ.— Հ. Կ Խաչի կազմութեան թուականէն՝ Վարչութիւնս իբր հասոյթի նկատելի աղբւր մը՝ ձեռնարկած է նկարագրագրութեան Պատի Օրացոյցներու պատրաստութեան, որ առաջին տարին 1000 օրինակ տպագրուելով՝ չերմ բնդունելութեան արժանացած և քիչ ատենուան մէջ սպառուած է: Վարչութիւնս 1920ի և 1921ի Օրացոյցներուն պատրաստութիւնն ալ կատարած է, աւելի բազմաթիւ օրինակներով, և միշտ նոյն քաջալերութիւնը գտած:

Գ.— ՔՕՔԱՌՏ.— Որոշուեցաւ 1919 թ. 12ին բոլոր Մասնաճիւղերուն միջոցով քօքառու բաշխել, հասոյթին 0/10 ք Գում-Կափուի Մասնաճիւղին Շարժուն Հիւանդանոցին յատկացուելու պայմանով: Արդիւնքը շատ փայլուն եղաւ: 1920 Մայիսին ալ քօքառու բաշխուած է Ազգ. Հիւանդանոցի նպաստին, և տուած է 975 ոսկի հասոյթ, ինչ որ յանձնուած է Հիւանդանոցի անտուկին:

Դ.— ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Կեդրոնս ստացած է ամերիկայայ երգչուհի Տիկին Ռօզ Զուլաբեանի՝ Հ. Կ. Խաչի նպաստին տուած մէկ երգահանդէս սին հասոյթը, 760.44 տօլար, զոր Ամերիկեան նպաստամատոյցը կրկնած է: Մանչէսթըրի Հ. Կանանց Հիւանդանոցութիւնը շնորհած է 2 տակառ խաղալիկ և շօքօլայ:

Նիւ-Եօրքի Հայուհիներու Կ. Խաչի Լիկ.ը շնորհած է 2 անտուկ զգեստեղէն և դեղ:

ՄԱՍՆԱՃԻԻՂԵՐ

Հ. Կ. Խաչի Կեդր. Վարչութեան գործունէութեան հետ զուգընթացաբար, թէ՛ Պոլիս և թէ՛ գաւառները կազմուեցան Մասնաճիւղեր, որոնց՝ Կեդրոնը բնծայեց իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը: Մասնաճիւղերու գործունէութիւնը համապատասխան է Մրադեր-Կանոնադրին. իսկ մատակարարական գործերուն մէջ կ'առաջնորդունին՝ Կեդրոնին կողմէ՝ միութեան ու զիւրութեան համար յատկապէս տպագրուած հրահանգին և 1-8 հաշուական ու վիճակագրական պաշտօնաթուղթերուն ցուցմունքէն: Կեդրոն և Մասնաճիւղեր, մշտական կապով իրարու միացած, փոխադարձ գործակցութեան ոգիով՝ ջանացած են Հ. Կ. Խաչի նպատակը ծաւալել:

Հոս կ'ուրուագծենք Մասնաճիւղերու գործունէութեան խտացած պատկերը:

ՇԻՇԼԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ

Հիմնուած է 1918 Նոյ. 28ին, Հ. Կ. Խ. Կեդրոնին և զլիս. Մասնաճիւղերուն հետ միաժամանակ: Գործունէութեան ձեւ բնորոշ է բանալ Հիւանդանոց մը, 10 անկողինոց, հաստատուած 1919 Յնվ. 28ին, Ռուս

սական Հիւանդանոցին պատկանող 5 սենեակնոց յարկաբաժինի մը մէջ, անձնուէր դործակցութիւնովը թաղին բժիշկներուն: Գտած ընդունելու թեւէն քաջալերուած և տեղացող անվերջ խնդրանքներուն զոհացում տալու համար՝ իր անկողիններու թիւը աւելցնելու ստիպուած, յաջողած է անգլ. կառավարութեան միջոցով ձեռք բերել Բանկալթիի պողոտային վրայ փորեալ փողոցին անկիւնը գտնուող ընդարձակ տունը, ուր փոխադրուած է Հիւանդանոցը 1919 Մայիս 23ին, 20 անկողինով: Մասնաճիւղի վարչութեան և Ազգ. Իշխանութեան համաձայնութեանով, Հաստատութեան անկողիններուն թիւը Յունիսին կը բարձրացուի 70ի, տեղ տալու համար գաւառներէ բերուած գոնջ ու բորոտ 50 որբերու, որոնց անկողինի կազմածները և ճերմակեղէնները, ինչպէս նաև իւրաքանչիւրին համար օրական 20 դրուշ պիտի տար Ազգ. Խնամատարութիւնը: Շաբաթը երկու օր Հիւանդանոցին մէջ խնամուած են նաև այցելու բոլոր հիւանդները, անխտիր, ձրիարար, կարօտներուն զեղազիրները պատրաստուելով կեդրոնի Դեղարանը, 1919 Սեպտեմբ. Հիւանդանոցին մէջ կը բացուի Մայրանոց մը (Maternité) և վերաբուժական բաժին մը: 1920 Տարեշրջանին, Որբանոցներու բորոտները գրեթէ վերջացած բլլալով, բորոտներու բաժինը գոցուած է, բայց հիւանդներու անկողիններուն թիւը բարձրացած է 30ի, ինչ որ երբեմն, ստիպողական պահանջներու առիթով, մինչեւ 40 ալ եղած է: 1920 Օգոստոսին, Հիւանդանոցը փոխադրուած է Նշտն-Թաշ, ուր կը գտնուի հիմա: Այդ թուականին որոշուած է Հաստատութեան մէջ բանալ նաև վճարուած հիւանդներու յատուկ 5 անկողիննոց Յարկաբաժին մը, ներքին թէ արտաքին հիւանդութիւններու յատուկ, ուր 11/2, 2 և 3 ոսկի օրականով՝ հիւանդները կը ստանան օտար հաստատութիւններու մէջ 5, 10, 15 ոսկի օրավարձով դարմանուած հիւանդներու յատուկ խնամք և սնունդ: Այս բաժինին նպատակն է հասոյթի աղբիւր մը ապահովելով Հաստատութեան, դիւրացնել թշուառ հիւանդներու դարմանումովը ծանրաբեռնուած պիւտճէն, ինչպէս այս մէթոքը ընդունուած է Ռուսիայի, Զուիցերիայի և Պալքանեան երկիրներու մէջ: Հաստատութեան հիւանդները կը զրկուին Հ. Կ. Խաչի կեդրոնէն, Ազգ. Խնամատարութեան, Ազգ. Որբանոցներէ, Տարագր. Կայաններէ: Նաև ընդունուած են զանազան պաշտ. մարմիններէ կարօտութեան վկայագիրներով զրկուած հիւանդներ: Մօտ տարի մը հերթապահ բժիշկի գրութիւնը որդեգրելէ ետքը, Հիւանդանոցը 1919 Սեպտեմբ. ունեցած է իր մնայուն բժիշկը, Տքթ. Գնասպեան, որ մինչեւ հիմա անձնութեամբ կը շարունակէ իր ամենօրեայ այցելութիւնը: Ունի նաև իր ամենօրեայ վերաբոյժը, Տքթ. Խանճեան, և իր կարող մասնագէտները՝ ամէն ճիւղերու համար: Վերաբուժական գործողութիւնները անձնութեամբ կը կատարէ վերաբուժապետ Տքթ. Կ. Եաղուպ:

Հաստատութեան ամսական պիւտճէն, նախապէս 300 ոսկիով

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՐ

Ա. ԷԻ Բ. ՏԱՐԵՇՐԱՆՆԵՐ ՄԻԱՑՈՒԱԾ ՈՒ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

8 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1918 — 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1920

ՀԱՍՈՑԹՆԵՐ	Կեդր. վարչութիւն Օ. Ո.	Բերա Օ. Ո.	Շրշի Օ. Ո.	Վտար Օ. Ո.	Սկիւտար Օ. Ո.
Ամսալմար	1175	2962 05	2888 90	272 89	1462 95
Նոյիրատուրիւն	13634 83	12077 92	3516 27 ¹ / ₂	517 90	6442 83 ¹ / ₂
Հանդէս	7452 20	1840	6607 74	215 32 ¹ / ₂	1935 58 ¹ / ₂
Պատահական	3925 70	1448 20	4186 04	617 92 ¹ / ₂	1739 95
Նիւթեղէն նուէր		1137 28	160		2752 87
Առժամայ հաշիւ	39	150			901 71 ¹ / ₂
Արտասահմանի եւ գաւառի					
Հ. Կ. Խ երէն	2796 47				
Օրացոյցի վանառումէ	172 91			100	5960
Տոկոս	108 02		450		268
Հ. Կ. Խ. Կեդր. վարչութիւնէ					
Խաշէն հացաղին					
	29304 13	19615 45	17748 95 ¹ / ₂	1724 04	21463 90
ԾԱԽՍԵՐ					
Ուսեսեղէն		8739 58 ³ / ₄	9323 85 ¹ / ₂		11615 99
Անկողնեղէն	28		526 97		1563 71
Հգեսեղէն		1089 06 ¹ / ₄	236 46		1572 32 ³ / ₄
Կարասի եւ անօր	129	1608 65	711 98 ¹ / ₂	230	886 41 ³ / ₄
Ամսաբաշակ եւ օրավարձ	2300 39	3482 10	2165 48 ¹ / ₂	187 23 ¹ / ₄	1511 46 ¹ / ₂
Փոխադրութիւն	17 42 ¹ / ₂	404 56	320	30 82	290 56 ¹ / ₂
Գրեական եւ սպազուր.	374 74	60 15	170 73	44 42	100 57 ¹ / ₂
Բժշկական	1793 62	653 73 ¹ / ₂	778 21 ¹ / ₂	30	126 75 ¹ / ₂
Վառելանիւք	132	1701 02 ¹ / ₂	1639 50 ¹ / ₂		1707 73 ¹ / ₂
Շէնքի վարձ	859	157 50	609 25		109 25
Նորոգութիւն		716 14	380 34 ¹ / ₂	390 08	517 68 ¹ / ₂
Հանազան ծախք	905 90	315 27	602 81 ¹ / ₂	448 65 ¹ / ₂	1146 06 ¹ / ₂
Նպաստ	18037 90 ¹ / ₂	264 50	105 90		36
Շրշուն Հիւանդանոց					
Առժամայ հաշիւ	908 64	150	118 10	300	278 36
Գեղարան	1789 33				
Պատրաստ դրամ	27275 95	19342 28	17689 61 ¹ / ₂	1661 203 ³ / ₄	21462 90
	2028 18	273 17	59 34	62 83 ¹ / ₄	1
	29304 13	19615 45	17748 95 ¹ / ₂	1724 04	21463 90
Պատրաստուած դեղագիրներ	9000	840	3560	2136	673
Դարձանուած հիւանդներ		425	2497	367	1568

Գատը-Գիւղ Օ. Ո.	Գում-Գալու Օ. Ո.	Սամաթիա Օ. Ո.	Մարթի-Գիւղ Օ. Ո.	Լտիլնէ Գալու Օ. Ո.	Փրինթիփո Օ. Ո.	Ընդհ. Գումար Օ. Ո.
1733 25	448 40	637 15	145 29	386 75	92 80	12205 43
1150 90	1326 06 ¹ / ₂	1579 03	66 30	349 53	1020 70	41682 28 ¹ / ₂
2983 41 ¹ / ₂	563 93 ¹ / ₂	481 38	592 25 ¹ / ₂	627 81	254 50	23554 14
301 60	3424 94	659 41 ¹ / ₂	513 41 ¹ / ₂	281 26 ¹ / ₂	2282 76 ¹ / ₂	19381 21 ³ / ₄
727	755 18 ¹ / ₂	150 80		116		5739 13 ¹ / ₂
1952 42						3043 13 ¹ / ₄
						2796 47
						172 91
	95	323 50	34 18	1045 54 ¹ / ₂	2200	108 02
						10208 22 ¹ / ₂
						268
8848 58 ¹ / ₂	6613 52 ¹ / ₂	3831 27 ¹ / ₂	1351 44	2806 90	5850 76 ¹ / ₂	119158 96 ¹ / ₂
3303 86 ³ / ₄		961 88 ¹ / ₄	93 71	1189 76 ³ / ₄	3280 21 ³ / ₄	38508 87 ¹ / ₄
		125 70			15 60	2259 98
		11 90	7 20	111	124 82 ¹ / ₂	3152 77 ¹ / ₂
763 66	439 27	144 82 ¹ / ₂	86 40	302 10 ¹ / ₄	237 24	5539 55
847 60	1134 71 ¹ / ₂	457 17 ¹ / ₄	199 30	154 30	1086 65 ¹ / ₂	13526 41 ¹ / ₂
109 00 ¹ / ₄	87 43 ¹ / ₂	70 20	36 50 ¹ / ₂	40 50	399 36 ¹ / ₂	1806 38
1	391 53 ¹ / ₂	57 68	7 50 ¹ / ₂	46 04 ¹ / ₂	12 17	1266 55
372 61	1777 38	711 65 ¹ / ₂	64 68	96 55	64 18 ³ / ₄	6469 38 ¹ / ₂
583 14 ³ / ₄	39 92 ¹ / ₂	163 45 ³ / ₄	37 66 ¹ / ₂	92 42	300 71	6397 58 ³ / ₄
325	262		175	90	19 07	2606 07
	96 69	200 91	7 15	186 29		2495 19
281 51	267 57	595 71 ¹ / ₄	486 31 ¹ / ₂	58 59 ¹ / ₂	100 37 ¹ / ₂	5208 78 ¹ / ₄
54	105 09	208 20	19 20	282 11		19112 91 ¹ / ₄
1625 09 ¹ / ₄	1714 77 ¹ / ₄					1714 77 ¹ / ₄
	70 45 ¹ / ₄	6 02 ¹ / ₂	2 08	29 50		3488 25
						1789 33
8266 49	6386 83 ¹ / ₂	3715 32	1222 61	2679 18	5640 41 ¹ / ₂	115342 80 ¹ / ₄
582 09 ¹ / ₂	226 69	115 95 ¹ / ₂	128 83	127 72	210 35	3816 16 ¹ / ₄
8848 58 ¹ / ₂	6613 51 ¹ / ₂	3831 27 ¹ / ₂	1351 44	2806 90	5850 76 ¹ / ₂	119158 96 ¹ / ₂
6726	3917	3600	412	300	200	31364
2682	4180	3025	364	220	134	15462

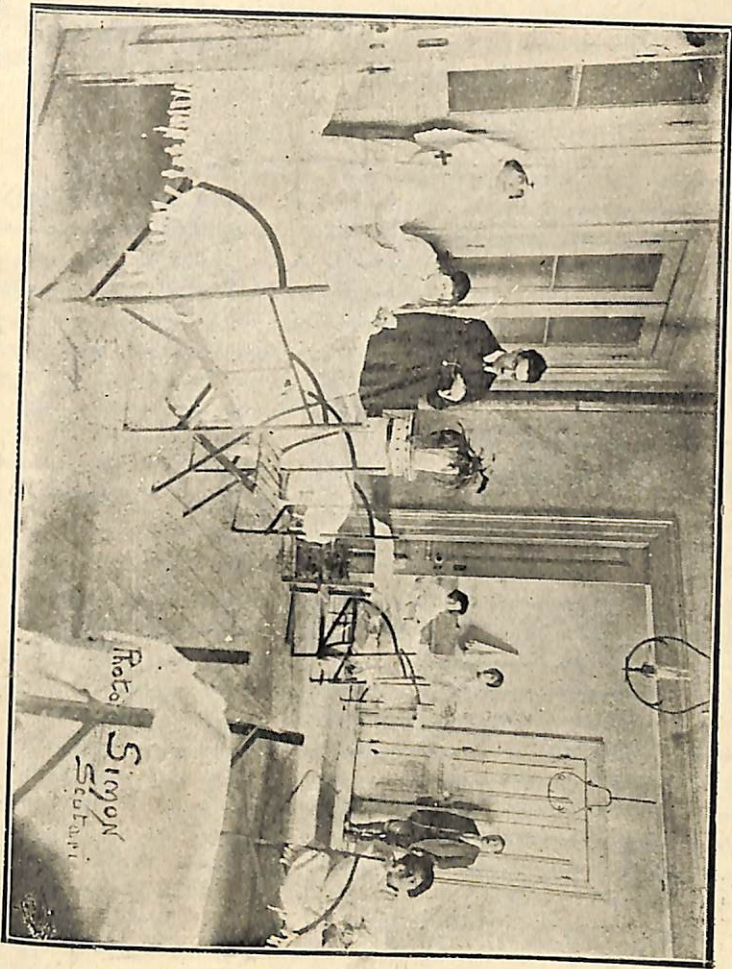
սկսած, հետզհետե բարձրացած է 600ի, 800ի. իսկ ներկային մօտաւո՞րապէս 1000 ոսկի է: Պաշտօնէութեան թիւն ալ՝ 5էն բարձրացած է այսօր 14ի: Հիւանդանոցին դեղերը կը պատրաստուին Կեդրոնի Դեղաւրանին մէջ: Թիւը եղած է 3560: Դարմանուած հիւանդներուն թիւն է 2497:

ԲԵՐԱՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ

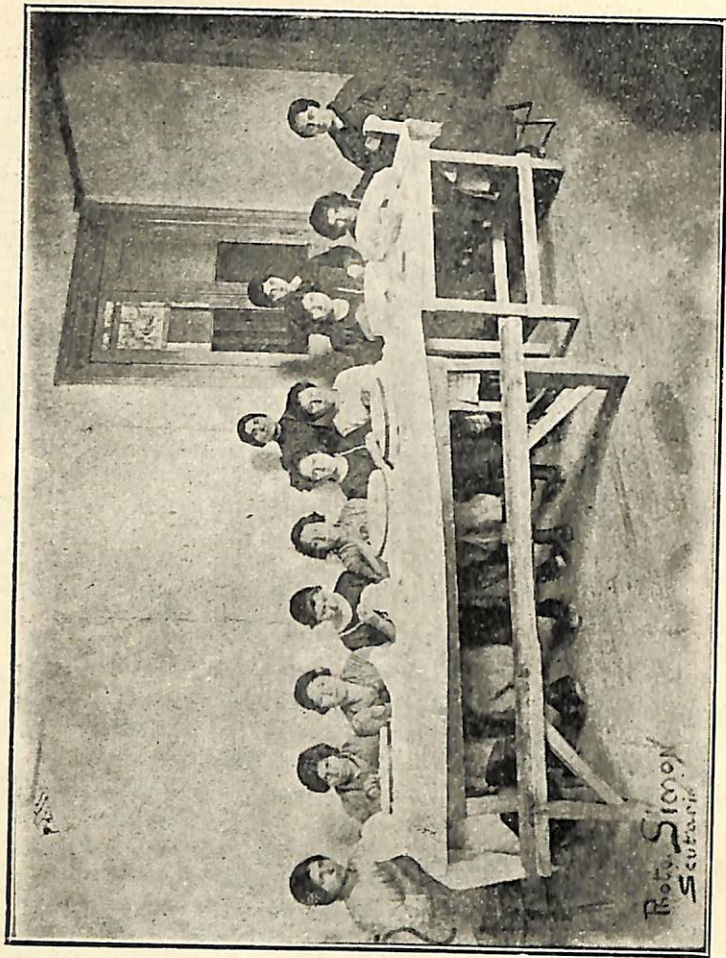
Հիմնուած է 1918 Դեկտ. 1ին: Իր առաջին գործունէութիւնը սկսած է Շիշլիի «Եթֆալ» (Մանուկներու) Հիւանդանոցին մէջ, ուր 10 անկողին տրամադրուած է՝ կատարուած գիմուսներու վրայ: Մասնաճիւղին կարելի է հանդերձեղէնի ցանձնախուսմը 1100 կտոր ճերմակեղէն պատրաստած է, Անտարտ Զղութեան Գոյրերու գործակցութիւնովը: 1919 Յունիս. 4ին հիմնուած Մանկանոցը առժամեայ կերպով Համադգ. Վարժարանի մէջ բացուելէ ետքը, կը հաստատուի Շիշլի անդլ. Իշխանութեան կողմէ զբաւուած շէնքի մը մէջ, ուր միջին հաշուով 50-70 որբեր պատսպարուած են: Շիշլիի Հիւանդանոցին մէջ ծննդաբերութիւն ունեցող անտէրունջ երիտասարդ մայրեր՝ իրենց նորածիններով այս հաստատութեան մէջ կը պատսպարուին, գիւցնելով միանգամայն ուրիշ նորածիններ: Հաստատութիւնը վերջին անգամ, 1920 Օգոստ. տեղափոխուած է Պէշիք-թաշ, ուր տնօրէն-բժիշկը՝ Տքթ. Սիոսեան կ'այցելէ ամէն օր՝ հարկ եղածը տնօրինելու: Ունի նաև իր ակնաբոյժը՝ Տքթ. Անտոն պէյ: Պատսպարուածներուն ներկայ թիւն է՝ 18 մայր, 25 աղջիկ և 28 մանչ երեխայ, համազուտօր 71 հոգի: Մասնաճիւղը՝ Պ. Խաչատուրեանի նկարահանգէսին՝ Հայ Կանանց Լնկերակցութեան հետ իր գործակցութեան իբր 0/0 30 շահարժին ստացած է 600 ոսկի: Ընդհ. պատսպարեալներուն թիւը եղած է 425: Պատրաստուած են 840 դեղագիրներ:

ՍԿԻԻՏԱՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻԻՂ

Հիմնուած է 1918 Դեկտ. 1ին: Աննշան փոխարինութիւնով մը վարձած է Ամերիկ. Սոլէճի շէնքը, բնդարձակ, օդասուն և առողջարար, ուր հիմնուած է Ապատանարանը՝ թուրք հարէմներէ առնուած 14-18 տարեկան որբուհիները պատսպարելու համար: Գործին հիմնարկութեանը՝ Ամերկ. Ապատամատոյցի ներկայացուցիչ Միս Հուայթինկ 500 ոսկի տրամադրած է: Պատսպարեալներու միջին թիւն է 70, իրենց առողջութեան կը հսկէ Ամերիկուհի Տքթ. Կրէֆ՝ իր շարաթական այցելութիւններով: Սանուհիները ցորեկները կը զբաղին կարուծելով և ասեղնագործութիւնով. իսկ իրիկունը ժամը 4.30-6.30 հայերէնի և թուարանութեան դասընթացներու կը հետեւին: Ն. Կ. Բ. Ընկ.էն վարժուհի մը շարաթը երկու անգամ կու տայ անգլիերէնի և մարմնամարզի դասեր. 14-15 տարեկան բնդունակ սանուհիները կը դրկուին վարժարան: Հաստատութեան կարուծելի բաժինը կազմակերպուած է և յանձնարարութիւններ կ'ընդունի: Տնարարութեան աշխատանքն ալ կը կատարուի սանուհիներուն ձեռքով: Մինչև հիմա ամուսնանալով մեկ-

Հ. Կ. ԽԱՔԻ ՍԿԻՏԱՐԻ ՄԺՈՒՆԱԶԿՂՆԵ ՆԻԿԱՆՂԱՆՈՅԸ

Հ. Կ. ԽԱՔԻ ՍԿԻՏԱՐԻ ՄԺՈՒՆԱԶԿՂԻ ԱՊԱՍՏՈՆՈՐՈՆԻ ԱՐԶԵԱՏԱՆՈՑԻՆ ՍՐՈՇԸ

նողներուն թիւը եղած է 21, որոնց մեծ մասը Ամերիկայի Մէկ քանիներ ալ մեկնած են իրենց ազգականներուն մօտ:

Սկիւտարի Մասնաճիւղը ունի նաեւ 12 անկողիննոց Հիւանդանոց մը, ուր կը դարմանուին Տարազր. կայանէն և Սկիւտարի Որբանոցէն եկած հիւանդներ: Դարմանուած են ընդամենը 1568 հիւանդ, 283 պառկած, 1283 այցելու և տուններու մէջ և 673 դեղագիրներ պատրաստուած են:

ԳԱՏԸ-ԳԻՒՂԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1918 Դեկտ. 13ին: 1919 Մարտ ամսուան ընթացքին բացած է 17 անկողիննոց Հիւանդանոց մը: Ունի իր դեղարանը, ուր պատրաստուած են 6726 դեղագիրներ: Հիւանդանոցի ֆոլիքլինիքին մէջ դարմանուած են 200 արտաքին հիւանդութիւններէ տառապողներ և 2682 զանազան այցելու հիւանդներ: Հիւանդանոցը մեծ ծառայութիւն մատուցած է Հայաստան-Փաշայի կայանին, դարմանելով ծանր հիւանդները և դեղ հայթայթելով ոտքի վրայ եղողներուն: Ունեցած է 201 պառկած հիւանդներ՝ որոնց 8ը Որբանոցէն, 15 ծննդաբերութիւններ, 10 վերաբուժական գործողութիւններ:

Տարազրեալներու նուազումը հարկադրեց Մասնաճիւղը՝ փակել Հիւանդանոցը, պահելով ֆոլիքլինիքը, ուր բժշկական ձրի խնամք և դեղ կը հայթայթուի կարօտներուն:

ՓՐԻՆՔԻՓՕՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1919 Յուլիսին: Թոքափառ արամադրի տղաներու դարմանումին առհրաժեշտութիւնը ամէն կողմէ զգացուելով, ձեռնարկուած է բանալ Ապաթինարան մը, և գործի սկսուած է, բժշկական յանձնարարութեան համաձայն 16 հիւանդներ պատսպարելով, ամառնային եղանակին, վրաններու տակ: Ասոնցմէ բացի երկուքն որոնք Աղզ. Հիւանդանոց փոխադրուած են մասնաւոր խնամք ստանալու՝ միւսները աւուրջացած և վերադարձած են իրենց տեղերը: Եղանակին վերջերք Ապաթինարանը փոխադրուած է անդլ. Իշխանութեան կողմէ գրաւուած ընդարձակ պարտեզով յատուկ շէնքին մէջ, ուր 30 անկողիններ զետեղուած են: Հաստատութեան պատսպարեալները, շոճիներուն մօտ, կը վայելէն աւուրջարար օդ և կը ստանան խնամուած սնունդ: Ապաթինարանը ունի իր մասնաւոր բժիշկը, որ մօտէն կը հսկէ պատսպարեալներուն աւուրջութեանը: Հաստատութեան մէջ խնամուած տղաքներու թիւն է. 134:

Կղզեցի 12-15ի չափ ընտանիքներ ամառուան եղանակին պարբերաբար կը հայթայթեն Ապաթինարանին ծառքը: Մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը կատարուած է ամառը Բարեգործ. Միութեան հետ գոգծակ-շարար և հասոյթը բաժնուած:

ՍԱՄԱԹԻԱՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1918 թ. 13ին: Գործունէութեան սկսած է 14 անկողիննոց Հիւանդանոցով մը, ուր դարմանած է Հայաստանի Միութեան հէն, Ազգ. խնամատարութիւնէն, Սամաթիայի Ս. Աննա Որբանոցէն, Նարբ-Իսփուի Որբանոցէն և Տարագրելոց Կայանէն՝ 3025 անքի վրայ հիւանդներ և պատրաստած է 3600 դեղագիր: 23 ծանր պառկած հիւանդներ իր ծախքով խնամած է Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ և 127 հիւանդներ ալ տուններու մէջ: Ծնունդի և Զատիկի առիթով 439 աղքատներու նպաստ բաշխած է:

ԳՈՒՄ-ԳԱՓՈՒԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1919 թ. 1ին: Իր գործունէութիւնը սկսած է դարձմանելով Դպրոցատէր Տիկ. Որբանոցին 20 անկողիննոց Հիւանդանոցին հիւանդները, թիւով 141: Դարմանած է նաև 4180 հիւանդներ, որոնց 87ը որբեր, 877 տարագրիւններ, 1113ը թաղեցի հիւանդներ: 156 ծանր հիւանդներ ալ իր ծախքով զրկած է Ազգ. Հիւանդանոց: Մասնաճիւղը բացած է դեղարան մը, Մայր Եկեղեցիի բակին մէջ, ուր կը պատրաստուին բոլոր դեղերը և որ կը ծառայէ իրր Դարմանատուն: Պատրաստած է 3917 դեղագիրներ: Մասնաճիւղը 1919 Յունիսին ձեռնարկած է կազմելու Շարժուն Հիւանդանոց մը, ներգաղթի պահուն յարմարագոյն վայրը զրկուելու համար: Մասնաճիւղը մեծ եռանդով հետապնդած է լրացնել վերջնական կազմակերպութիւնը Շարժուն Հիւանդանոցին, որ արդէն մեկնած պիտի բլար դէպի Հայաստան, եթէ վերջին գծրաղ գութիւնները անկարելի չդարձնէին մեկնումը:

ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1919 թ. 4ին: Դարմանած է թաղին և Հայաստանի Միութեան Որբանոցին հիւանդները, 200 ոսկի յատկացուցած է՝ Հայաստանէրի Որբանոցին մէջ հիմնելու Դարմանատուն մը, ուր կը դարմանուին Որբանոցին և Ազգ. Ապաստանարանին որբերը, ինչպէս նաև Վոսփորի թաղէն չքաւոր հիւանդներ՝ որոնց թիւը եղած է 367: Պատրաստուած են 2136 դեղագիրներ:

ՍԱՔՐԻ-ԳԻՒՂԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

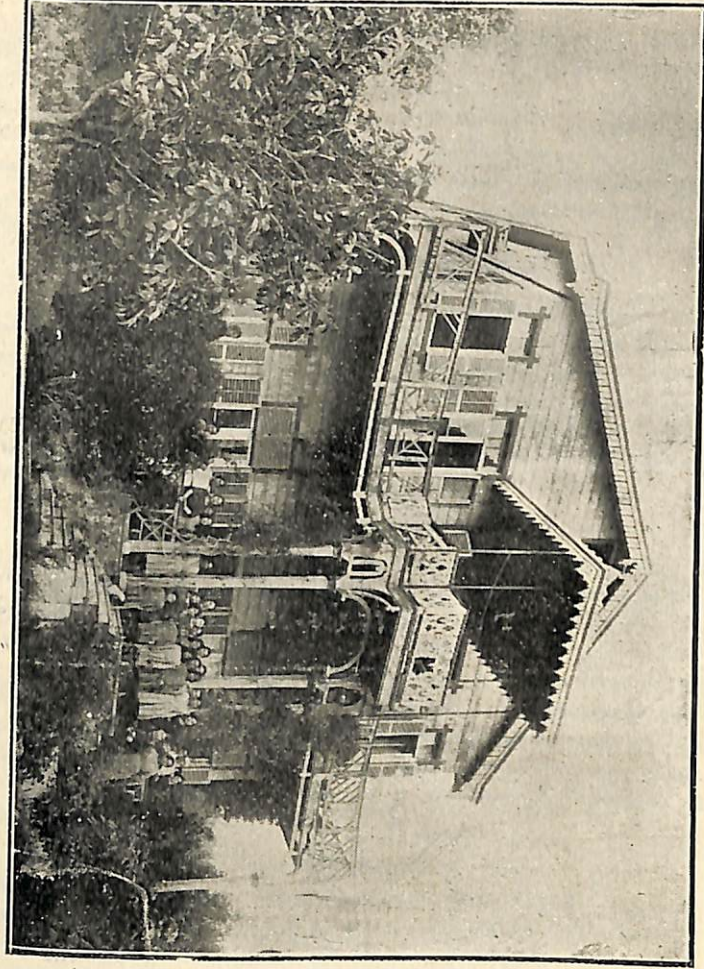
Հիմնուած է 1919 թ. 4ին: Իր գործունէութիւնը սկսած է խնամելով վերագարձող տարագրիւններուն մէջ գտնուող հիւանդները: Մայիսի մէջ բացած է 8 անկողիննոց դարմանատուն մը՝ թաղին Որբանոցին հիւանդ որբերուն համար: Դարմանուած են 364 հիւանդներ և պատրաստուած 412 դեղագիրներ:

Մագրի-Գի. զի Մասնաճիւղը կազմակերպած է մեծ երկոյթ-պարա-

Հ. Կ. ԽԱՅԻ ՍԿԻՏԱՐԻ ՄԱՍՆԱԺԻԴԻ ԱՊԱՏԱՆԱՐԱՆԻՆ ԱՐԶԵՍԱՆՈՅԸ

ՆԱԳՂՈՒԴԱՊԱՏՈՒՄ ԿՅ յԺՂԵԶ ԳՂՂՈՒԴՎՅՈՒՄ ԿՆՎՔՈՂՈՒՄ ԿՅՓԻՔԳՎՍՓ ԿԵՐԱԿ Կ

Հանդէս մը, առաջադրելով գործունէութեան աւելի փայլուն ծրագիր մը իրականացնել և այդ առիթով 500 ոսկիի դեղ հայթայթած է Հայաստանի համար:

ԷՏԻՐՆԷ-ԳԱՓՈՒ-ԹՕՓ-ԳԱՓՈՒԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1919 Ապրիլ 1ին: Բացի թաղին մէջ խնամած հիւանդանոցէն, Ազգ. Հիւանդանոց ղրկած է բաւական թիւով հիւանդներ: Իր ծախքով որբուհիի մը դեղագործութիւն սորվեցուցած է՝ ամս. 9 ոսկի ապրուստը վճարելով: 1919 Յուլիսի հրդեհի միջոցին՝ հրկիզեալներուն բաժնած է հաց, ձիթապտուղ և պանիր: Մասնաճիւղը կը պահէ 20 անկողիննոց Մանկանոց մը, ուր 4-7 տարեկան որբուկներ կը խնամուին և Կ'ուսուցուին: Դարմանած է 220 հիւանդներ և դատարանած 300 դեղագիրներ:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Հ. Կ. Խաչի Գաւառական Մասնաճիւղերուն կազմութենէն իվեր գաւառներու մէջ տիրող անհասկարտ կացութիւնը՝ արգելք եղած է անոնց ազատ բարգաւաճումին: Սակայն անոնք կարելին բոլորէն օգտաւ կար աշխատանք մը տալու իրենց շրջանակին: Այդ պայմաններուն հետեւանքով՝ բաւականաչափ մանրամասն տեղեկութիւններ ալ կարելի չէ եղած ստանալ անոնց գործունէութեան մասին, որով համառօտ ուրուագիծ մը միայն կը ներկայացուի հոս:

ԱՍԱ-ԲԱԶԱՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Գաւառական Մասնաճիւղերու կարեւորագոյններէն մէկը եղած է Ատա-Բազարինը, որ 21 Յնվր. 1919ին հիմնուած, ունեցած է իր լաւ կազմակերպուած Հիւանդանոցը, և խնամած է բազաքէն թէ շրջակայներէն բազմաթիւ հիւանդներ, որոնց մէջ նաեւ՝ Արմաշի Գիւղաստեւսական Վարժարանի աշակերտները: Հիւանդանոցը կը պահէր 18 անկողին, վայելելով անձնուէր աշխատութիւնը 7 բժիշկներու, 4 դեղագործներու և 2 հիւանդապահուհիներու: Մինչեւ 1920 Սեպտ. Վերջը դարմանած է 119 ծանր և 1200 թեթեւ հիւանդներ: Կատարուած են նաեւ վիրաբուժական գործողութիւններ: Գաղաքական դէպքերը կասեցուցած են այդ օգտաւէտ աշխատանքը:

ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Իզմիրի Մասնաճիւղը միշտ թղթակցութիւն մշակած քլալով Կեդրոնին հետ, ծանօթացուցած է իր գործունէութիւնը, որ մեծապէս գնահատելի եղած է: Նախ 700 ոսկի ղրկած է Կեդրոն՝ հասցուելու համար հայկական բանակին: Ատանայի Մարտառնին ղրկած է կտաւէղէններ, 500 ոսկի արժէքով դեղ և 5 քիւօ քինին: Բժշկական առաքելութիւն մը ղրկած է Տէօրթ-Յօլ՝ հայթայթելով անոր բոլոր դեղերը, պիտոյքը, ծախքերը, և ստանձնելով ապագայի անոր բոլոր ծախսերը:

Այդ մարմինն տրամադրած է 2500 ոսկի իզմիրի մէջ ալ խնամած է մեծ թիւով հիւանդներ:

ՋՕՆԿՈՒՆՏԱՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1919 Յունիսին: Իր գործունէութիւնը առանձին կարեւորութիւն ունի Հ. Կ. Խաչի Մասնաճիւղերուն մէջ, որով հետեւ անբլլալով հանգրուան մը տարադրութենէ վերադարձող հայութեան, ամենամեծ օգտակարութիւնը ունեցած է, այդ թշուառներուն հայթայթելով, նաւահանգիստ հանդիպող շոգենաւերու մէջ, անունդ, դեղ և դրամ:

ՏԷՕՐԹ-ԵՕԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

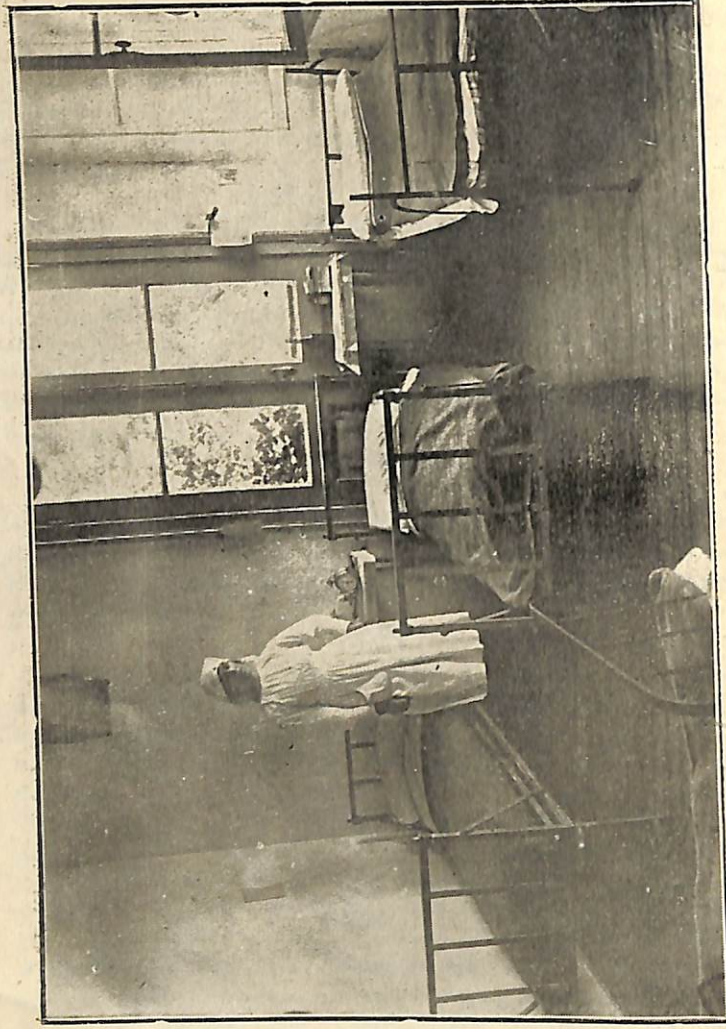
Հիմնուած է 1919 Մարտ 4ին, տարադիրներու վերադարձի շրջանին: Տեղական միջոցներով և Ատանայէն՝ ձեռք բերած է հազուստեղէններ՝ որբերու համար: Գաղաքին Ֆրանս, կառավարիչ-հրամանատարին և Հ. Բարեգործական Միութեան աջակցութիւնով հիմնած է Արհեստանոց մը, ուր պատրաստուած ձեռագործները զնահատութեան արժանացած են: Ունի հիւանդանոց մը՝ վերաբուժական բաժինով՝ ուր դարմանուած են Կիլիկիան պաշտպանութեան նուիրուած վիրաւոր զինուորներ և տարադիր հիւանդներ:

ՏԱՐՍՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Հիմնուած է 1919 Նոյ. 16ին: Ունի Հիւանդանոց մը, ուր կը դարմանուին կամաւորական բանակի վիրաւոր և հիւանդ զինուորները, ինչպէս նաեւ տարադիրներ: Դարմանած է 250 հիւանդներ: Պատրաստած է 11,140 գեղազիրներ: Հիւանդանոցին մէջ տեղի ունեցած են 10 ծնընդարերու թիւներ:

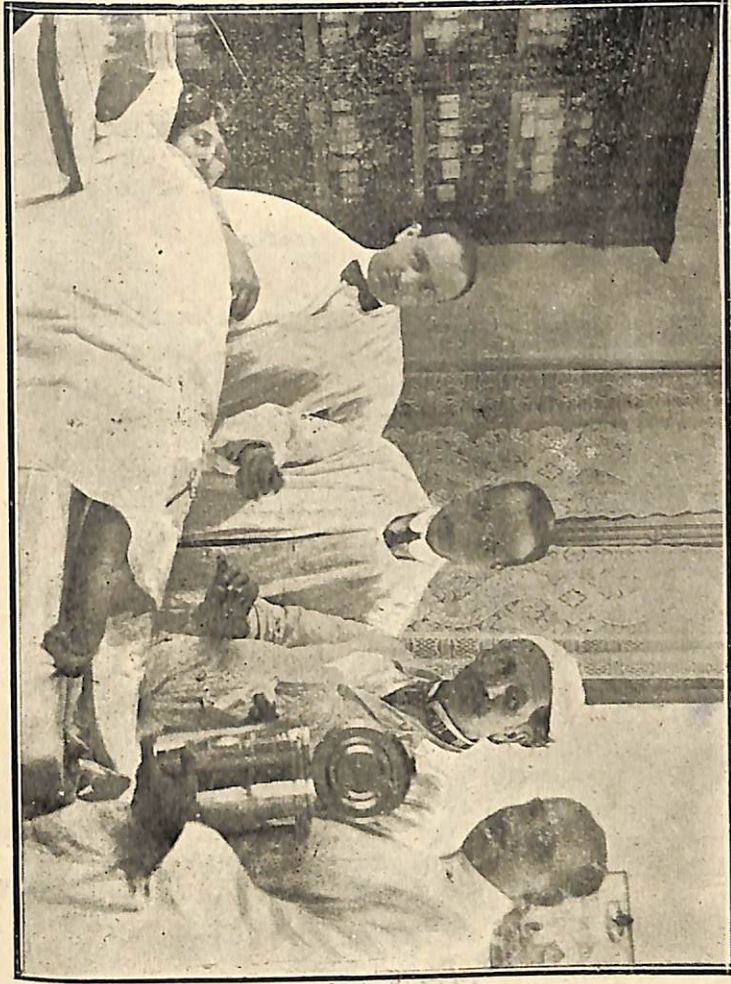
• • •

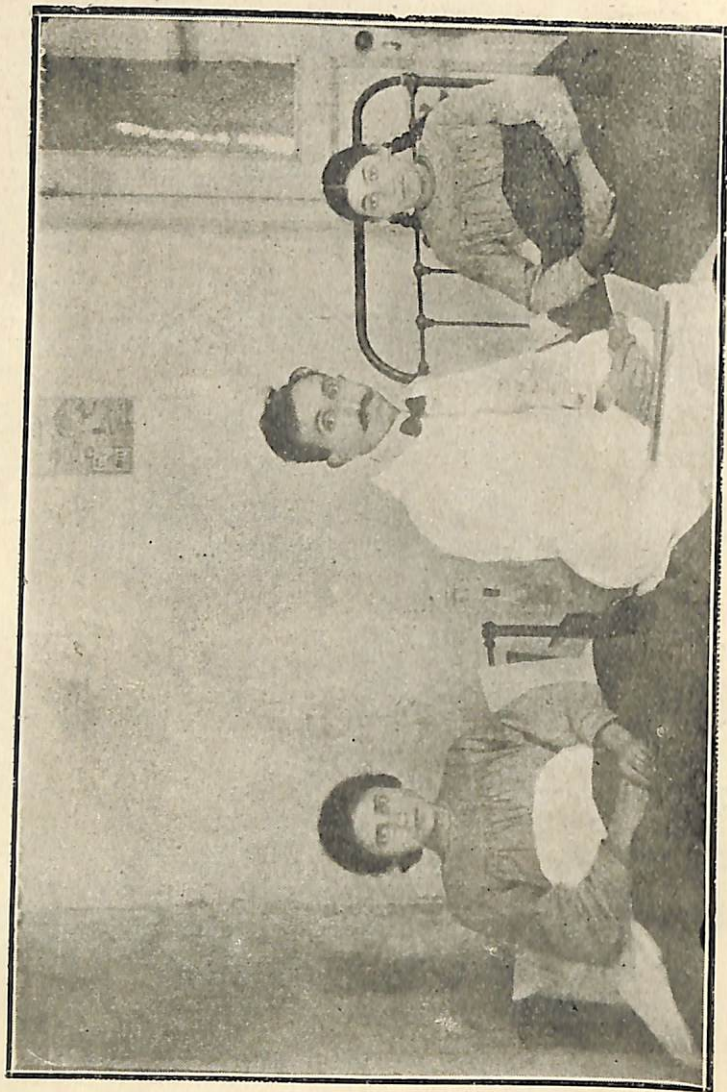
Հ. Կ. Խաչի միւս Մասնաճիւղերն են Ատանայի, Ադ-Հիւսարի, Ադ-Շէհերի, Աֆ. Գարահիսարի, Գօնիայի, Լսկի-Շէհերի, Իօտէմիչի, Իզմիրի, Հալէպի, Հաճընի, ձիհանի, Մալկարայի, Մաղնիսայի, Նալլու-Խանի, Ուրֆայի, Պալքէսի, Պանթըրմայի, Պերկամայի, Պիլէճիկի, Պրուսայի, Պօլուի, Ռօսոսթօյի, Սէօլէօզի, Տիւզճէի, Քէօթահիայի Մասնաճիւղերը, որոնք յաջորդաբար հիմնուած են 1919 տարուան ընթացքին, և աւելի կամ պակաս գործունէութիւն ունեցած են՝ օգտակար բլլալով տարադրութենէ վերադարձողներու: Վերջ յիշուածին համաձայն, այդ գործունէութիւնը չէ կրցած բարգաւաճիլ՝ քաղաքական դէպքերու հետեւանքով և կատարուած աշխատանքին մասին ալ մանրամասն տեղեկութիւն ստանալ կարելի չէ եղած: Բայց այն սրտազին վերաբերումը՝ զոր ցոյց կու տայ իւրաքանչիւր Մասնաճիւղ՝ Կ. Խաչի նպատակին հանդէպ, խոր վստահութիւն կը ներշնչէ թէ՛ առաջին եռանդուն գործունէութիւնը պիտի վերսկսի ամէն կողմ՝ անմիջապէս որ պայմանները ներեն:

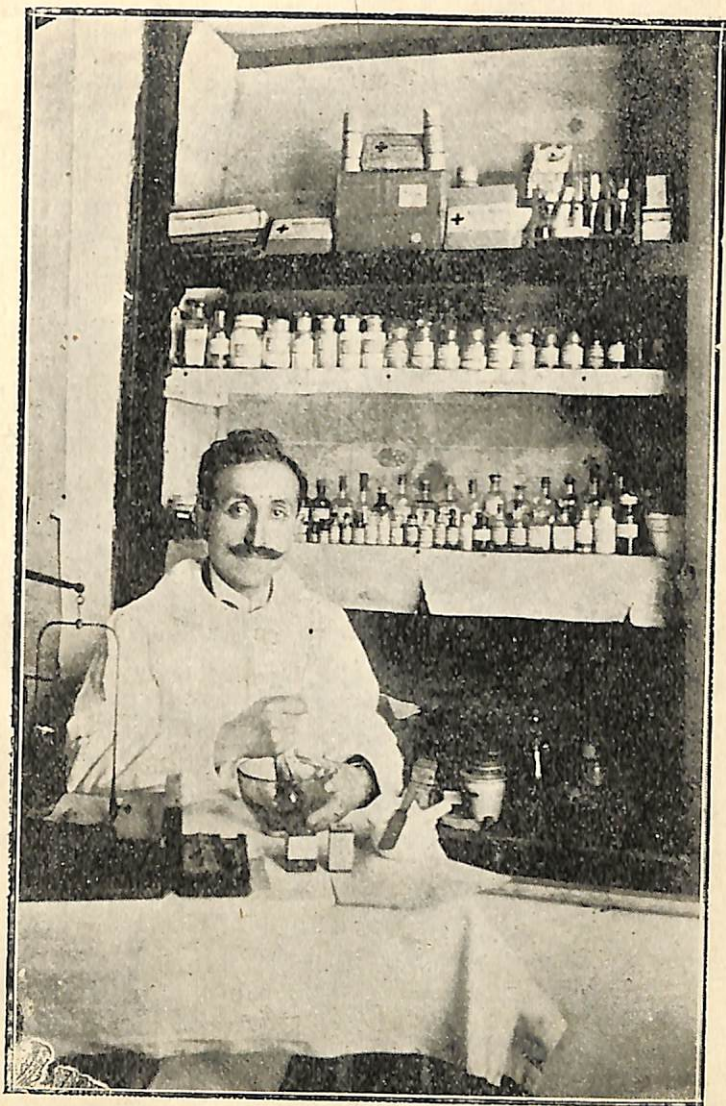
Զ. Կ. ԽԱՍԻ ՓՐԻՆՔԻՓՈՅԻ ԱՄԱՔԻՆԱՐԱՆԻՆ ՆՆՋԱՄԱՆԵԱՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ՇՂՈՒ ՂՈՋՔՎԱՆԱԴՈՒՄԻ ԳՈՏԳՈՂՈՒՄԻ ՎՆԱԿՔՈՂՈՒՄԻ ՎՆԱԿԵՇՏՈՒ ԿԵՐԱՐ

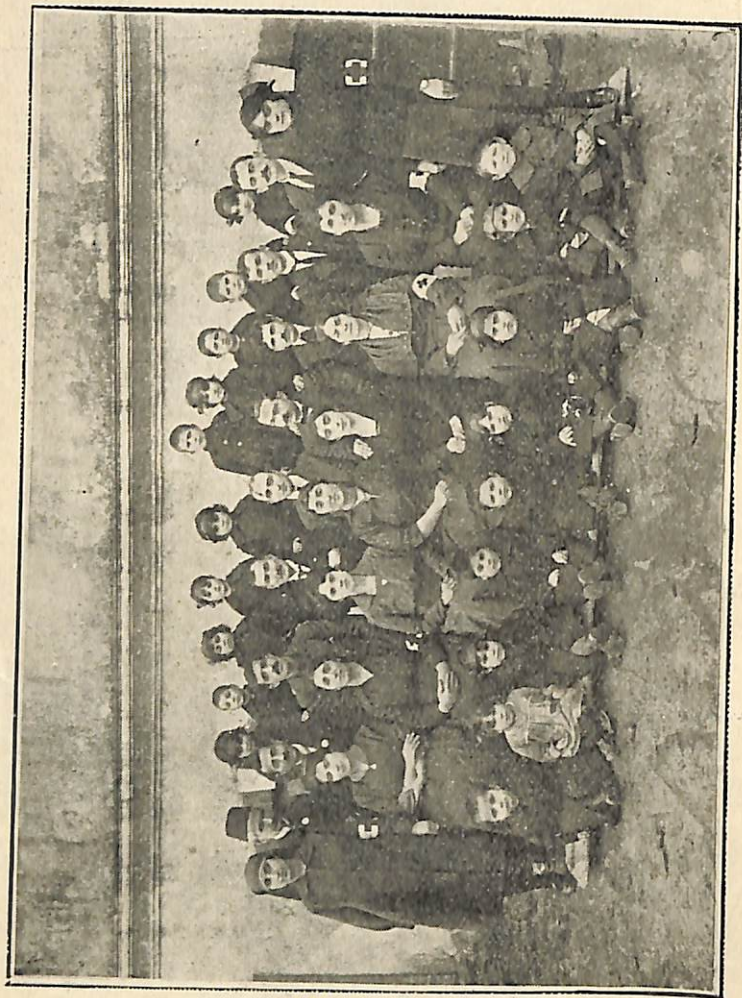

Հ. Կ. ԽԱԶԻ ՄԱՔՐԻ-ԳԻԻՂԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏԱՆ ԴԵՂՍՐԱՆԸ

Հ. Կ. ԽԱԶԻ ՄԱՔՐԻ-ԳԻԻՂԻ ՄԱՍՆԱՃԻՂԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏԱՆ ԴԵՂՍՐԱՆԸ

Հ. Կ. ՍԱՄԻ ԷՏԻՐՆԷ-ԳԱՓՈՒ-ԳԱՓՈՒԻ ՄԱՍՆԱԶԻԻՂԻՆ ՄԱՆԿԱԿՆՈՐԸ

<< Ազգային գրադարան

NL0279471

4052

Հ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԵԳՐՈՆ

ԲԵՐԱ, ԱՍՄԱԼԸ ՄԷՍՃԻՏ, ԹԻԻ 33

ՀԵՌԱԶԱՅՆ. ԲԵՐԱ 2216

— + ♦ + —